

Аналіз деяких індикаторів фінансової безпеки банківської системи України

Штефан Л.Б.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету

У статті проаналізовано стан фінансової безпеки банківської системи України. Визначено, що у вітчизняній методичці запропонованій Міністерством економічного розвитку та торгівлі відсутні єдині критерії відбору відповідних індикаторів для нашої країни, а використовуються ті значення, які діють у високорозвинутих країнах, які для нас не завжди можуть бути використані.

Ключові слова: фінансова безпека, банківська система, індикатори фінансової безпеки, кредити, депозити, власний капітал.

Штефан Л.Б. АНАЛИЗ НЕКОТОРЫХ ИНДИКАТОРОВ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

В статье проанализировано состояние финансовой безопасности банковской системы Украины. Определено, что в отечественной методике предложенной Министерством экономического развития и торговли отсутствуют единые критерии отбора соответствующих индикаторов для нашей страны, а используются те значения, которые действуют в высокоразвитых странах, которые у нас не всегда могут быть использованы.

Ключевые слова: финансовая безопасность, банковская система, индикаторы финансовой безопасности, кредиты, депозиты, собственный капитал.

Shtefan L.B. ANALYSIS OF SOME INDICATORS OF FINANCIAL SECURITY OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

The article analyzes the state of financial security of the banking system of Ukraine. It is determined that in the domestic methodology proposed by the Ministry of Economic Development and Trade, there are no single criteria for the selection of appropriate indicators for our country, but those values that operate in highly developed countries, which we can not always be used, are used.

Keywords: financial security, banking system, indicators of financial security, loans, deposits, equity.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Банківська система України сьогодні переживає важкі часи, реагуючи, як лакмус, на зміни як в економічному, так і в соціально-політичному середовищі країни. Соціально-політична криза в Україні 2013-2014 рр. спричинила глибоку економічну кризу, яка найбільше вплинула на банківську сферу, ніж навіть світова криза 2008-2010 рр. Для майбутнього економічного зростання нам конче необхідна стабільна та надійна банківська система.

В умовах поглиблення процесів фінансової глобалізації, розширення асортименту фінансових послуг, розвитку інформаційних та інноваційних технологій, консолідації капіталу істотно збільшується можливість виникнення негативних та не прогнозованих змін зовнішнього та внутрішнього середовища банківської системи. Тому з метою запобігання та подолання негативних явищ і процесів в банківському секторі високої актуальності набуває проблема розробки та застосування пре-

вентивних заходів щодо запобігання існуючим загрозам у банківському бізнесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями оцінки фінансової безпеки банківської системи у межах своїх наукових досліджень займалися такі науковці, як О.І. Барановський [1], В.С. Домбровський [2], М.М. Єрмошенко [3], В.В. Коваленко [4], І.М. Крупка [5], Л.М. Пилипенко [6] та інші. Проте слід зазначити, що науковці при визначенні рівня фінансової безпеки банківської системи керуються методикою розрахунку рівня економічної безпеки, запропонованою Міністерством економічного розвитку та торгівлі України та Національним інститутом проблем міжнародної безпеки України [8]. Причому відмінності в цих двох методиках полягають лише у переліку індикаторів та структури їх розрахунків.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, незважаючи на значну кількість напрацювань щодо оцінювання рівня фінансової безпеки банківського

сектору, відсутнє єдине обґрунтування критеріїв відбору відповідних індикаторів конкретно для нашої країни і встановлення їх нормативних (порогових) значень. Причому у нас використовуються ті значення, які діють у високорозвинутих країнах. В зв'язку з цим, ми вважаємо, що офіційні методики оцінювання рівня банківської безпеки потребують суттєвого доопрацювання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз методики розрахунку рівня фінансової безпеки банківської системи, розробленої Міністерством економічного розвитку та торгівлі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової і нормативної літератури з приводу питання оцінки фінансової безпеки банківської системи дає можливість дійти висновку, що конструювання інтегрального показника фінансової безпеки передбачає наступні етапи: формування множини індикаторів; визначення характеристичних (оптимальних, порогових та граничних) значень індикаторів; нормалізація індикаторів; визначення вагових коефіцієнтів; розрахунок інтегрального індексу [7].

Методика розрахунку рівня економічної безпеки запропонована Міністерством економічного розвитку та торгівлі була розроблена з метою використання її органами виконавчої влади, науковими інститутами та іншими установами при визначенні рівня складових економічної безпеки для прийняття управлінських рішень щодо аналізу, відвернення та нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам у відповідній сфері.

В зазначеній методиці передбачено два індикатори стану банківської безпеки України: частка іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу та обсяг кредитування банками реального сек-

тора економіки у % до ВВП, динаміка цих показників за останні 4 роки наведена у табл. 1.

Як свідчать дані табл. 1, граничне значення показника обсягу кредитування банками реального сектору економіки повинно бути не менше 30%, і цей показник, на жаль, за останні 4 роки досяг свого критичного значення 30,09% в 2017 р., а показник частки іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу повинен бути не більше 30%, а у нас за весь період дослідження цей показник коливався в межах 32,5-51,2%, що також є незадовільним показником для фінансової безпеки банківського сектору України.

Проте, аналіз лише цих двох показників не дає повного уявлення про рівень фінансової безпеки банківської системи, оскільки поза увагою залишається не дослідженим вплив інших негативних факторів на банківську систему, зокрема таких як: відтік депозитів, погіршення платоспроможності позичальників, недобросовісна конкуренція, втягнення банків у процеси відмивання грошей тощо. Для вирішення цієї проблеми очевидним стає необхідність побудови системи індикаторів, які б в сукупності максимально характеризували рівень фінансової безпеки банківської системи.

Крім того, враховуючи значення вагових коефіцієнтів для показників фінансової безпеки (обсяг кредитування банками реального сектору економіки – 0,55; частка іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу – 0,45), ми можемо розрахувати інтегральний індекс рівня фінансової безпеки банківської системи (табл. 2).

Як видно з табл. 2, у період 2014-2017 рр. значення інтегрального індикатора банківської безпеки мало тенденцію до зменшення, тобто спостерігалось зменшення рівня безпеки банківської системи з небезпечного, який

Таблиця 1

Показники фінансової безпеки банківської системи України в 2014-2017 рр.

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Обсяг кредитування банками реального сектору, млн. грн.	802582	830632	847092	897460
ВВП, млн. грн.	1566728	1979458	2383182	2982920
Обсяг кредитування банками реального сектору економіки, % до ВВП, (граничне значення не менше 30%)	51,23	41,96	35,54	30,09
Частка іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу, %, (граничне значення не більше 30%)	32,5	43,3	51,2	35,8

Джерело: складено автором за [9-11]

Таблиця 2

Показники фінансової безпеки банківської системи України за 2014-2017 рр.

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Обсяг кредитування банками реального сектору економіки	0,51	0,42	0,36	0,30
Частка іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу	0,33	0,43	0,51	0,36
Інтегральний індекс фінансової безпеки банківської системи	0,4280	0,4256	0,4257	0,3265

Джерело: розраховано автором за [8]

був у 2014-2016 рр., до критичного у 2017 р. Таку тенденцію можна пояснити зменшенням обсягів кредитування банками підприємств реального сектору та збільшенням частки іноземного банківського капіталу. Крім того, четвертий рік поспіль банківська система фіксує збитки. Протягом 2014-2017 рр. банківська система України була збитковою внаслідок важкого й довготривалого подолання наслідків соціально-політичної ситуації в країні. Збитки банківської системи в цілому за 2014 р. сягнули 33,1 млрд. грн., за 2015 р. – 66,1 млрд. грн., за 2016 р. – 159,4 млрд. грн., за 2017 р. – 24,4 млрд. грн. У 2016 році зафіксовано історично найбільший збиток банківського сектору – 159,4 млрд. грн., що було зумовлено значним резервуванням кредитного портфеля Приватбанку. Для решти банків відрахування в резерви значно знизилися, що позначилося на зменшенні їх сукупних збитків вже у 2017 р. до 24,4 млрд. грн.

Основною причиною збиткової діяльності банків є погіршення якості їх кредитного портфеля через незадовільний фінансовий стан значної кількості позичальників та погіршення їх платіжної дисципліни внаслідок комплексу негативних чинників (погіршення кон'юнктури зовнішніх ринків, надто повільні темпи відновлення промислового виробництва, погіршення стану ринку праці, суттєвого зниження платоспроможного попиту населення тощо).

Крім того, скорочується кількість працюючих банків. З початку 2014 р. (180 банків) до сьогодні на 01.05.2018 р. (82 банки) банківська система втратила 98 установ [11]. З одного боку, очищення банківської системи України від проблемних, непрозорих, недостатньо капіталізованих банків є об'єктивною необхідністю і передумовою економічного відновлення, проте в Україні цей процес відбувається у несприятливих та непрозорих умовах, що характеризуються незавершеним збройним протистоянням та макроекономічними негараздами. З іншого боку, скорочення частини працюючих

банків є наслідком загальноекономічної дестабілізації, що певною мірою її посилює, адже втрати клієнтів збанкрутілих банків, які не підлягають під компенсації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (302,4 млрд. грн. станом на кінець 2017 р.) погіршують їх фінансовий стан та ділові очікування. Більш стійкими до внутрішньої кризи виявилися банки з іноземним капіталом: їх кількість скоротилася за 2014-2018 рр. на 10 одиниць (табл. 3) або 20,4%, причому їх частка у структурі банків у період 2014-2018 рр. навіть зростає: 32,5% у 2014 р. до 35,8% у 2017 р.

Враховуючи затверджений НБУ графік збільшення мінімального обсягу статутного капіталу банків, в подальшому можна очікувати нових випадків самоліквідації комерційних банків в Україні. Нагадаємо, згідно з Постановою правління НБУ № 242 від 07.04.2016 р. станом на 11.07.2017 р. мінімальний обсяг статутного капіталу банку має бути не меншим за 200 млн. грн. До 11.07.2018 р. його обсяг має бути збільшений вже до 300 млн. грн. Збільшення мінімального обсягу статутного капіталу банківських установ триватиме щорічно до 500 млн. грн. станом на 11.07.2024 р. [11].

Розподіл комерційних банків України за розміром статутного капіталу представлено в табл. 4.

Варто зазначити, що скорочується також і кредитний портфель банків, який є основою їх прибуткової діяльності (питома вага процентних доходів від надання кредитів в цілому по банківській системі становила 77,0 % за 2014 р., 68,7 % за 2015 р., 59,4 % за 2016 р. та 80,0 % за 2017 р.). Кредитний портфель банків, наданий юридичним особам у національній валюті, за 2015 р. скоротився на 41 млрд. грн. до 382,7 млрд. грн., за 2016 р. – на 98,0 млрд. грн. до 284,7 млрд. грн. Теж саме в іноземній валюті – на 6,5 млрд. дол. США до 21,9 млрд. дол. США за 2015 р., на 8,1 млрд. дол. США до 13,8 млрд. дол. США за 2016 р. У 2017 р. кредитний портфель банків

Таблиця 3

Кількість діючих банків та банків з іноземним капіталом за період 2008-2018 рр.

Назва показника	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість діючих банків	175	184	182	176	176	176	180	163	117	98
з них: з іноземним капіталом	47	53	51	55	53	53	49	51	41	39
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17	18	20	22	22	19	19	17	17
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	35	36,7	35,8	40,6	41,9	39,5	32,5	43,3	51,2	35,8

Джерело: складено автором за [11]

Таблиця 4

Розподіл комерційних банків за розміром статутного капіталу

Розмір статутного капіталу	на 01.01.2016	на 01.01.2017	на 01.01.2018
Кількість банків, які мали банківську ліцензію	123	100	84
із них:			
статутний капітал менше ніж 200 млн. грн.	58	43	1
статутний капітал від 201 до 300 млн. грн.	18	16	41
статутний капітал від 301 до 500 млн. грн.	13	11	11
статутний капітал більше ніж 500 млн. грн.	31	30	31
статутний капітал від 501 і більше	41	31	30

Джерело: складено автором за [11]

Таблиця 5

Динаміка кредитних коштів комерційних банків

Показники	Роки			Відхилення 2017/2015	
	2015	2016	2017	абс.	(%)
Кредити фізичним особам, млрд. грн.	145,8	97,6	74,3	-71,5	-49,0
в т.ч. у національній валюті	85,9	59,3	55,4	-30,5	-35,5
в іноземній валюті, млрд. грн.	59,9	38,3	19,0	-40,9	-68,3
в іноземній валюті, млрд. дол.	3,8	1,6	0,7	-3,1	-81,6
Кредити юридичним особам, млрд. грн.	727,8	616,4	480,3	-247,5	-34,0
в т.ч. у національній валюті	382,7	284,7	236,0	-146,7	-38,3
в іноземній валюті, млрд. грн.	345,1	331,7	244,3	-100,8	-29,2
в іноземній валюті, млрд. дол.	21,9	13,8	9,0	-12,9	-58,9
Рівень доларизації кредитів, %	46,3	51,8	47,5	+1,2 в.п.	

Джерело: складено автором за [9]

продовжує скорочуватись, проте значно меншими темпами, ніж у минулі 2 роки – в національній валюті скоротився на 48,7 млрд. грн. до 236,0 млрд. грн. та в іноземній валюті на 4,8 млрд. дол. США до 9,0 млрд. дол. США (табл. 5).

Зростає рівень доларизації кредитів і депозитів банків як результат переоцінки балансів на тлі зниження курсу національної грошової одиниці. Якщо станом на 01.01.2014 р. загальна сума кредитного портфеля банківської системи в іноземній валюті складала близько 38 млрд. дол. США, а рівень доларизації кредитів разом по банківській системі

дорівнював 34%, то станом на 01.01.2017 р. кредитний портфель в іноземній валюті скоротився до 9,7 млрд. дол. США, проте рівень доларизації кредитів разом по банківській системі за рахунок зміни валютного курсу зріс до 47,5%. В той же час частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів (рівень доларизації кредитів) вважається оптимальною, якщо її рівень становить 20%, 30% – вважається задовільним, 37% – незадовільним, 45% – небезпечним, а 50% – критичним [8].

Серед причин, що стримують активізацію банківського кредитування (у першу чергу –

корпоративного) – наявність інших прибуткових та відносно безпечних інструментів для розміщення вільних коштів, зокрема державних цінних паперів та короткострокових сертифікатів НБУ; зниження ділової активності у корпоративному секторі економіки, зменшення платоспроможного попиту та купівельної спроможності населення.

В Україні також гостро стоїть проблема ризику погіршення якості кредитного портфеля банків, що обумовлює зростання витрат банків на формування страхових резервів. Оцінку цього ризику здійснимо за індикатором економічної безпеки «Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України», визначеним у «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [8]. Оптимальне значення цього індикатора має становити 2%, значення на рівні 3% вважається задовільним, 4% – незадовільним, 5% – небезпечним, 7% – критичним.

На тлі поступового зменшення обсягу кредитного портфеля банків погіршується його якість, отже зростає питома вага проблемних кредитів (IV та V категорії якості) у їх загальному обсязі за рахунок погіршення фінансового стану та платіжної дисципліни позичальників. Якщо станом на 01.01.2014 р. частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів загалом по банківській системі дорівнювала 7,7%, то вже станом на 01.01.2017 р. зросла до 30,1 % (рис. 1).

Динаміка залучених банками коштів фізичних осіб, що є базою для активізації кредитної діяльності банків, протягом 2015-2016 рр. була негативною: обсяг коштів фізичних осіб у банках за 2015 р. скоротився

на 126 млрд. грн., або на 29%, у т.ч. у національній валюті – на 53 млрд. грн. (на 21 %), в іноземній валюті – на 9 млрд. дол. США (на 40 %). Протягом 2016 р. поступове вилучення депозитів фізичних осіб з банківської системи продовжувалось, хоча цей процес і значно уповільнився: гривневі вклади фізичних осіб скоротились на 9,7 млрд. грн., або на 4,9%; валютні вклади зменшилися на 5,4 млрд. дол. США, або на 38,2 %. Лише у 2017 році динаміка вкладів населення в українських банках стала позитивною (зростання коштів фізичних осіб у гривні склало 6,8 млрд. грн., або на 3,6%, у валюті практично без змін), проте темпи відновлення банківських депозитів не відповідають потребам банків у ресурсах для помітної активізації кредитування (табл. 6).

Відповідно загальний обсяг депозитів в іноземній валюті, залучених у банківську систему станом на 01.01.2015 р. складав близько 30 млрд. дол., станом на 01.01.2018 р. він скоротився до 15,4 млрд. дол. США, крім того рівень доларизації депозитів разом по банківській системі за рахунок зміни валютного курсу зріс до 49,1%.

Розглянуті тенденції свідчать про наявність низки ризиків, що загрожують стабільності функціонування банківської системи у поточному році та у наступному 2019 році, це зокрема:

1. Ризик збереження збитковості банківської системи України у разі продовження дії комплексу негативних чинників, зокрема: подальшого скорочення процентних доходів, результату від торгівельних операцій та інших операційних доходів банківської системи, зростання витрат банків на формування страхових резервів під кредитні операції та комісійних витрат.

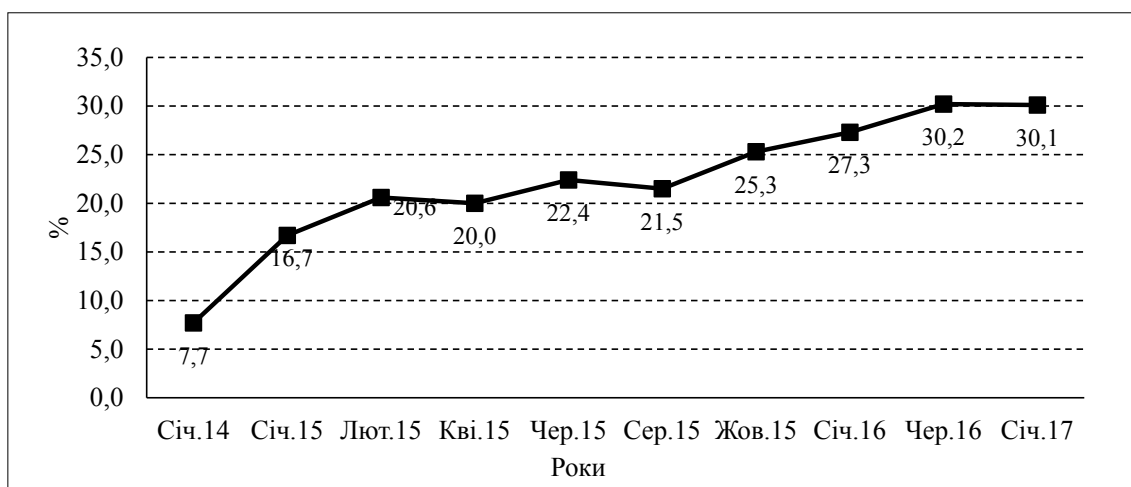


Рис. 1. Частка негативно класифікованих кредитів платоспроможних банків у всіх кредитах [9]

В останні роки більшість банків мали додатне значення показника прибутку завдяки адаптації до кризових умов, що проявилась у зниженні процентних ставок по депозитах і, відповідно, процентних витрат, скороченні мережі відділень та персоналу, що призвело до суттєвого зменшення загальних адміністративних витрат, у зростанні комісійних доходів на заміну втрачених процентних доходів.

Серед найбільш збиткових банків по результатах 2017 р. присутні 4 банки з російським капіталом державного походження: «ВТБ Банк», «Промінвестбанк», «Сбербанк»,

«БМ Банк». При цьому збитковість цих банків є «хронічною», а її сукупний для 4 установ розмір склав 17,8 млрд. грн. (рис. 2).

Загроза банкрутства збиткових банків може спровокувати значні додаткові витрати для Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, щоб повернути депозити громадянам.

Збитковість банківської системи негативно впливає на фінансову безпеку держави. Серед індикаторів, які ілюструють цей зв'язок, є показник «Рентабельність активів», оптимальне значення якого має становити від 1 до 1,5%. Натомість за умови збитків банківської системи значення даного показника буде

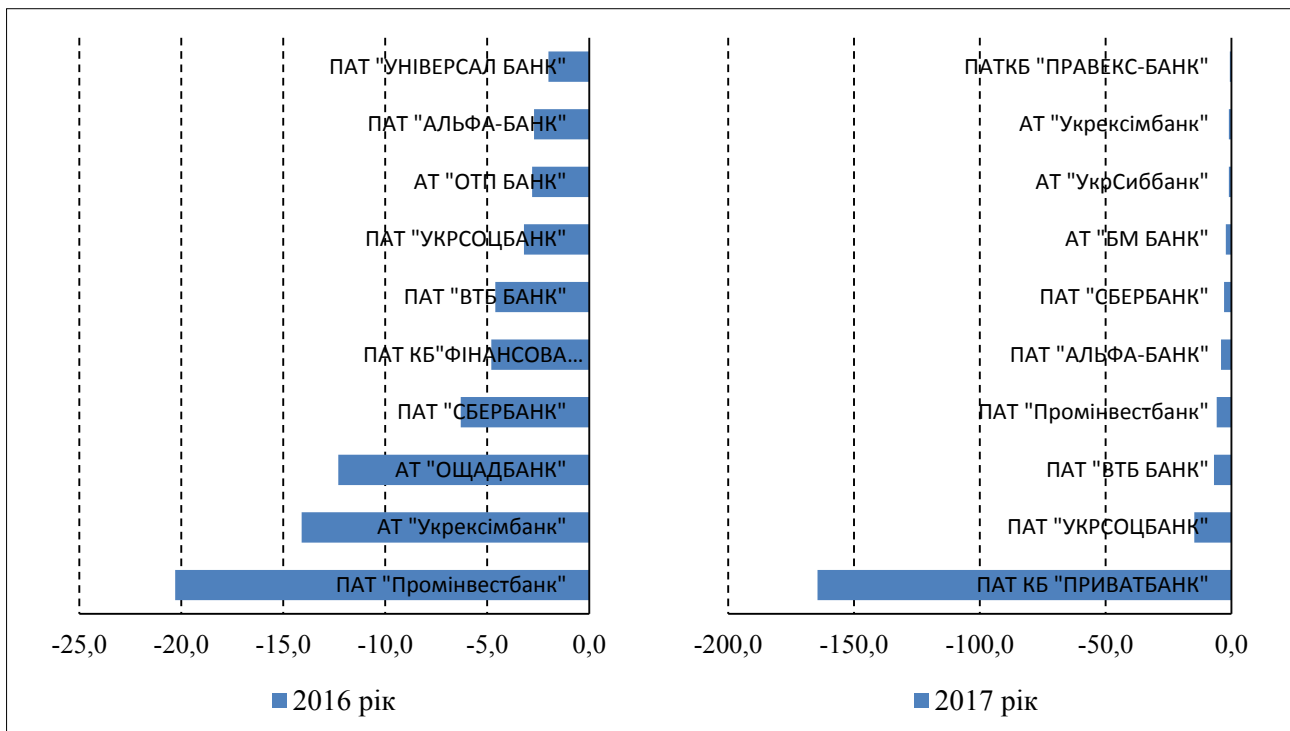


Рис. 2. ТОП-10 збиткових банків у 2016-2017 рр., млрд. грн.

Джерело: побудовано автором на основі [11]

Таблиця 6

Динаміка залучених коштів комерційними банками

Показники	Роки			Відхилення 2017/2015	
	2015	2016	2017	абс.	(%)
Депозити фізичних осіб, млрд. грн.	422,7	399,8	431,5	+8,8	+2,1
в т.ч. у національній валюті	198,2	188,5	195,3	-2,9	-1,5
в іноземній валюті, млрд. грн.	224,6	211,4	236,2	+11,6	+5,2
в іноземній валюті, млрд. дол.	14,2	8,8	8,7	-5,5	-38,7
Депозити юридичних осіб, млрд. грн.,	295,5	360,5	423,3	+127,8	+43,2
в т.ч. у національній валюті	175,8	212,8	240,1	+64,3	+36,6
в іноземній валюті, млрд. грн.	119,7	147,6	183,2	+63,5	+53,0
в іноземній валюті, млрд. дол.	7,6	6,2	6,7	-0,9	-11,8
Депозити всього, млрд. грн.	718,2	760,3	854,8	+136,6	+19,0
Рівень доларизації депозитів, %	47,9	47,2	49,1	+1,2 в.п.	

Джерело: складено автором за [11]

від'ємним. При цьому критичним рівнем збитковості вважається значення – 1% [8].

Аналіз звітних даних по банківській системі України на основі відкритої статистичної звітності НБУ дає змогу розрахувати значення даного показника. Виходячи з розміру збитків та суми активів на відповідну дату, показник рентабельності активів дорівнював – (-4,07%) станом на 01.01.2015 р.; (-5,46%) станом на 01.01.2016 р.; (-12,6%) станом на 01.01.2017 р. Таким чином, значення цього показника значно перевищує критичні параметри і має тенденцію до погіршення.

Збитковість банківської системи України в наступному році може формуватися під впливом низки негативних чинників, серед яких: збереження низького рівня довіри до банківської системи з боку юридичних і фізичних осіб, що стримує зростання портфеля депозитів та обмежує ресурси для активізації банківського кредитування та призводить до подальшого скорочення процентних доходів банків з урахуванням необхідності формування страхових резервів під проблемні кредити.

2. Ризик падіння капіталізації банківської системи України внаслідок збиткової діяльності окремих банків та недостатніх темпів їх рекапіталізації.

Внаслідок низки заходів НБУ, спрямованих на відновлення капіталізації банківської системи, що були здійснені у 2016 році, станом на 01.01.2017 р. величина власного капіталу працюючих банків зросла до рівня 123,8 млрд. грн., в той час, як на 01.01.2016 р. він складав 103,7 млрд. грн. (рис. 3).

Наявність у банківській системі України працюючих банків з низьким рівнем власного капіталу, формує ризик як для клієнтів і вкладників цих банків, так і для держави в цілому, адже у разі виведення з ринку недостатньо капіталізованих банків витрати по відшкодуванню коштів населення на їх рахунках будуть покладені на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

3. Ризик втрати контролю над банківською системою з боку держави в особі НБУ.

Присутність на банківському ринку значної частки банків з іноземним капіталом може нести в собі різноманітні ризики та загрози банківській системі країни. Ці ризики пов'язані з потенційним занепадом вітчизняних банків в умовах загострення конкуренції з іноземцями, що мають значно більше можливостей користуватись дешевими ресурсами материнських банків та мають потенційний вплив як нерезиденти на прийняття важливих економічних рішень (зокрема, вибору об'єктів кредитування в Україні).

4. Ризик скорочення кредитного портфеля банків та їх процентних доходів.

Питома вага процентних доходів по банківській системі в цілому становила на 01.01.2017 р. 80,0%. Не зважаючи на зростання питомої ваги процентних доходів у структурі доходів банківської системи, абсолютна сума процентних доходів українських банків внаслідок скорочення кредитного портфеля банків та погіршення його обслуговування (несвоєчасної сплати нарахованих відсотків) позичальниками має нестійку тенденцію: 57,1 млрд. грн. на 01.01.2015 р., 43,9 млрд. грн. на 01.01.2016 р.

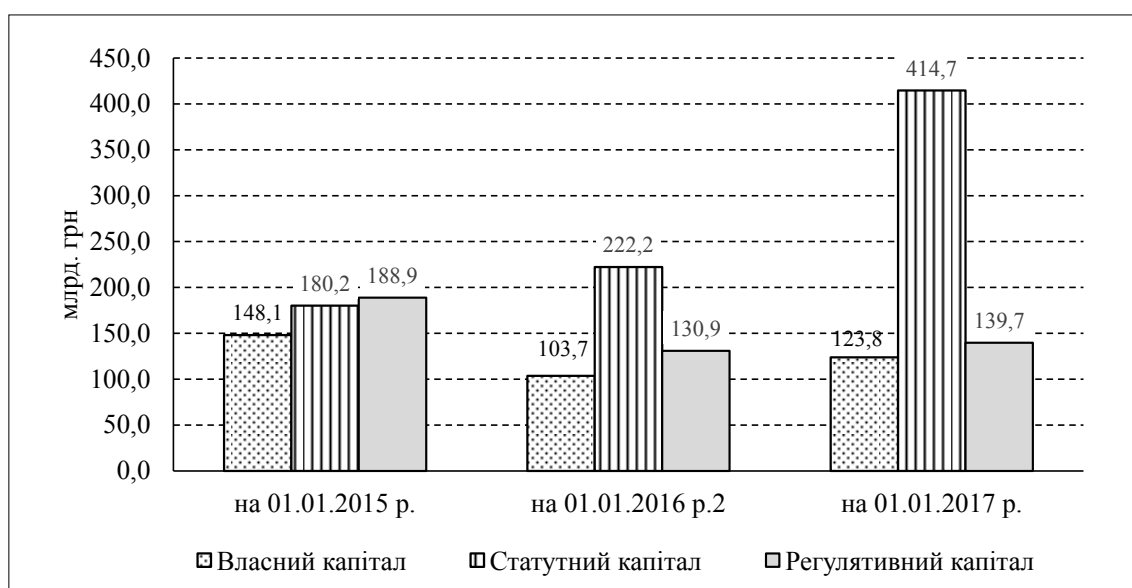


Рис. 3. Динаміка капіталу банківської системи України

Джерело: побудовано автором на основі [11]

та 48,0 млрд. грн. на 01.01.2017 р. [9]. Таке скорочення кредитного портфеля банків підриває основу прибуткової діяльності як окремих банків, так і банківської системи в цілому.

5. Ризик різкого відпливу залучених банками вкладів населення, внаслідок погіршення ситуації на валютному ринку, скорочення доходів та зростання споживчих витрат населення через зростання інфляції більше прогнозованого НБУ рівня, що у сукупності може загрожувати ліквідності банківської системи.

Після дворічного (2014-2015 рр.) відпливу залучених банками коштів фізичних осіб у 2016-2017 рр. негативні тенденції на депозитному ринку були, нарешті, зупинені: за 2017 рік обсяг коштів населення у гривні зріс на 6,8 млрд. грн., у валюті практично не змінився. Таким чином, скорочення банківських вкладів фізичних осіб нарешті зупинилось, проте причини, що його провокували (зниження ділової активності, зростання рівня безробіття, скорочення реальних доходів населення внаслідок зростання тарифів на житлово-комунальні послуги, недостатній рівень довіри до банківської системи, викликаний банкрутством значної кількості банків тощо), не усунуті, що залишає одним із ризиків стабільності банківської системи у наступних роках – поновлення відпливу банківських вкладів.

6. Ризик дестабілізації банківської системи у випадку значних девальваційних коливань

національної валюти в умовах надмірного рівня доларизації кредитів і депозитів банків.

За індикатором економічної безпеки «Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті» [8], оптимальне значення якого має становити 90-110%, значення на рівні 130% вважається задовільним, 140% – незадовільним, 160% – небезпечним, 180% – критичним. Значення даного показника станом на 01.01.2014 р. складало 152,7 %, на 01.01.2015 р. – 168,7 %, на 01.01.2016 р. – 134,5%, 01.01.2017 р. – 132,6%. Отже, співвідношення валютних кредитів і депозитів резидентів у банківській системі України у 2014 році було незадовільним, у 2015 р. – небезпечним, а у 2016-2017 рр. – задовільним, але далеко не оптимальним.

Висновки з цього дослідження. За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що банківська система України проходить важкий кризовий період. Оцінка рівня фінансової безпеки банківського сектору також вказує на критичний стан в цій галузі. Тому від адекватної оцінки наявного рівня банківської безпеки багато в чому залежить повнота, своєчасність і результативність управлінських заходів із ліквідації, попередження і запобігання наявним та потенційним загрозам банківській системі, а відтак – і всій економічній сфері України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія, оцінка та механізм забезпечення): Монографія / О.І. Барановський. – К.: КНТЕУ, 2004. – 759 с.
2. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.; за заг. ред. д.е.н., проф. А.О. Єпіфанова. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
3. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 309 с.
4. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія / В.В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.
5. Крупка І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / І.М. Крупка // Бізнесінформ. – 2012. – № 6. – С. 168-175.
6. Пилипенко Л.М. Методичний підхід щодо оцінки рівня фінансової безпеки в банківській сфері / Л.М. Пилипенко, А.І. Сухоруков // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2011. – № 2. – С. 134-144.
7. Штефан Л.Б. Проблеми формування універсальної системи оцінювання фінансової безпеки банку та банківської системи / Л.Б. Штефан, Н.П. Ільницька // Економіка та суспільство. – 2017. – Вип. № 9. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua>
8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=387385.
9. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579
10. Валовий внутрішній продукт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57896
11. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807.

REFERENCES:

1. Baranovs`kyj, O.I. (2004). Finansova bezpeka v Ukrayini (metodologiya, ocinka ta mexanizm zabezpechennya) [Financial security in Ukraine (methodology, assessment and provisioning mechanism)]. K. : KNTEU, 759 p. [in Ukrainian].
2. Yepifanov, O.L., Plastun, V.S., Dombrovs`kyj B.C. (2009). Finansova bezpeka pidpry`emstv i bankivs`ky`x ustanov [Financial security of enterprises and banking institutions]. Sumy` : DVNZ "UABS NBU", 295 p. [in Ukrainian].
3. Yermoshenko, M.M. (2001). Finansova bezpeka derzhavy` : nacional`ni interesy`, real`ni zagrozy`, strategiya zabezpechennya [Financial security of the state: national interests, real threats, strategy of providing]. K.: KNTEU, 309 p [in Ukrainian].
4. Kovalenko, V.V. (2010). Strategichne upravlinnya finansovoyu stijkisty bankivs`koyi sy`stemy` : metodologiya i prakty`ka [Strategic management of financial stability of the banking system: methodology and practice]. Sumy` : DVNZ "UABS NBU", 228 p. [in Ukrainian].
5. Krupka, I.M. (2012). Finansovo-ekonomichna bezpeka bankivs`koyi sy`stemy` Ukrayiny` ta perspekty`vy` rozvy`tku nacional`noyi ekonomiky` [Financial and economic security of the banking system of Ukraine and prospects for the development of the national economy]. Biznesinform, 6, 168-175 [in Ukrainian].
6. Py`ly`penko, L.M. (2011). Metody`chny`j pidxid shhodo ocinky` rivnya finansovoyi bezpeky` v bankivs`kij sferi [Methodological Approach to Assessing the Level of Financial Security in the Banking Sector]. Zovnishnya torgivlya: ekonomika, finansy`, pravo. [Foreign Trade: Economics, Finance, Law], 2, 134-144 [in Ukrainian].
7. Shtefan, L.B. (2017). Problemy formuvannia universalnoi systemy otsiniuvannia finansovoi bezpeky banku ta bankivskoi systemy [Problems of forming a universal system for assessing financial security of the bank and the banking system]. Ekonomika ta suspilstvo [Economics and Society], 9. Retrieved from <http://economyandsociety.in.ua> [in Ukrainian].
8. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2013). Pro zatverdzhennya Metody`chny`x rekomendacij shhodo rozraxunku rivnya ekonomichnoyi bezpeky` Ukrayiny` [On Approval of Methodological Recommendations for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine]: 1277 Retrieved from http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=3873 [in Ukrainian].
9. National Bank of Ukraine. (2018). Kredy`ty`, nadani depozy`tny`my` korporacijamy` (krim Nacional`nogo banku Ukrayiny`) [Loans granted by deposit-taking corporations (except for the National Bank of Ukraine)] Retrieved from http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579 [in Ukrainian].
10. Valovy`j vnutrishnij produkt [Gross domestic product] Retrieved from http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57896 [in Ukrainian].
11. Osnovni pokazny`ky` diyal`nosti bankiv Ukrayiny` [Main indicators of activity of Ukrainian banks] Retrieved from http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807 [in Ukrainian].